A világ libahústermelésének és -kereskedelmének alakulása az elmúlt évtizedekben

KOZÁK JÁNOS

Kulcsszavak: lúd, libahústermelés, -fogyasztás, export-import, -kereskedelem.

ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

A libahús táplálkozásbiológiai értéke miatt funkcionális élelmiszer, húsminősége kiváló, gasztronómiai értéke jelentős. Ázsiában fontosak a ludak a lakosság élelmezésében, az éhínség csökkentésében, mivel táplálékuk nagy részét helyben termelhető takarmányokból fedezik. A fejlett országokban az intenzívebb termék-előállítás és az állatjóléti, környezetvédelmi követelmények okán költségesebb, ezért a libahús szezonálisan fogyasztott prémiumtermék. Az összbaromfihúsból negyed század alatt a libahús aránya 2,5, mennyisége 8,3-szorosára nőtt. A fejlődés üteme valamennyi baromfifajét meghaladta.

A libatartás Ázsiára koncentrálódik, 2010-ben a világ libahústermelésének 95,2%-át adta, ezt követte Európa 2,5 és Afrika 2,1%-kal. Az ázsiai termelés 99,5%-át Kína adja, ahol kormányprogrammal segítik a lúdtartást. A tíz vezető lúdtenyésztő ország között 2010-ben 3 ázsiai, 2 afrikai és 5 európai állam volt. Európában Magyarország és Lengyelország szerepe kiemelkedő. Hazánk víziszárnyas-tartását – a hízottmáj-termelés és tollszedés miatt – szélsőséges állatvédők szakmailag megalapozatlan támadásai következtében az utóbbi években súlyos veszteségek érték, így a libahústermelésben a lengyelek átvették a vezetést.

A libahús 2%-a kerül a világforgalomba. Ázsiában Kína a legfőbb forgalmazó, Európában a libahús csaknem egésze az EU-ban értékesül. A lengyelek, kínaiak és a magyarok adták 2009-ben az export 91,8%-át. Jelentős felvevő Németország, melynek legfontosabb beszállítói a magyarok és a lengyelek. Az igényesebb vásárlóknál a termék-előállítás állatjóléti és környezetvédelmi megítélése is fontos, ezeket a termelők igyekszenek kielégíteni. Némely ország ezért a libamájtermelést, a tollszedést is beszüntette. Magyarország a vásárlókat termékcímkézéssel tájékoztatja a végtermék-előállítás módjáról. A fogyasztói bizalom megtartásáért a termelőknek egyre szigorodó követelményeket kell érvényesíteniük, nélkülük piacvesztésre és a lúdtartás termékszerkezetében is módosításra lehet számítani.

1. BEVEZETÉS

A csirkéhez képest a kacsa és a lúd kisebb szerepet játszik a világ hústermelésében. Mégis a víziszárnyasok termelése jelentősen elősegítheti az emberiség táplálkozásának javítását, különösen azokon a földrészeken, ahol a hús és a tojás nagy részét ludakkal, kacsákkal termelik. Ezeken a területeken az utóbbi évtizedekben a víziszárnyasok termelése igen meredeken emelkedett. Ma a világ lakosságának nagy része szenved az éhínségtől és az alultápláltságtól, ezért a világ bizonyos részein a víziszárnyasok hozzájárulhatnak az emberi táplálkozás jobbításához és az élelmiszerbiztonsághoz. Különösen Ázsia keleti és

déli részein – ahol a hús és a tojás meghatározó hányadát ludakkal és kacsákkal termelik meg – ezek a baromfiak igen fontos szerepet kapnak. A meleg és párás klímájú területek ugyanis jobban megfelelnek a víziszárnyasok tartására, mint a csirketartásra, így ezekben a régiókban a lakosság élelmiszer-biztonságát ezek a baromfifajok jobban segítik (*Pingel, 2009*).

A ludak jól hasznosítják a helyben előforduló táplálékforrásokat, extenzív rendszerekben táplálékigényük nagy részét legeltetés útján megszerzik. Ez okból a kisüzemi termelésben, a természeti erőforrásokkal való helyes gazdálkodás mellett, kis befektetéssel a kacsák és a ludak hozzájárulhatnak az éhínség csökkentéséhez. A víziszárnyasok nagyüzemi termelése azonban már nagyobb erőforrást igényel az elhelyezés, a takarmányozás, a környezetvédelem és az állatjóléti szempontok érvényesítése miatt (*Pingel, 2009*).

Bár a libahús táplálkozásbiológiai értéke nem olyan kedvező, mint a csirkéé, de különleges az íze, a porhanyóssága és alacsony a zsírtartalma (*Xiangpin, 1998*). Húsuk magas arányban tartalmaz többszörösen telítetlen zsírsavakat (omega-3) (*Pingel et al., 2002*) és kedvező az omega-6/omega-3 zsírsavak aránya (*Pingel, 2003*), ebből adódóan csökkentik a szív és érrendszeri megbetegedéseket, emiatt a libazsír és a libahús funkcionális élelmiszernek tekintendő (*Wezyk et al., 2005*). A libahúsból nagyon sok különleges ízű étel készíthető. Ezért ezekben a tulajdonságokban felülmúlják a csirkehúst, és sok embert a libahús fogyasztására ösztönöznek (*Xiangpin, 1998*). A lúdtartás termékei növelik a jó minőségű élelmiszerek választékát (*Magyari, 1978*). A víziszárnyas tradíciókkal rendelkező fejlett országokban speciális termék például a karácsonyi liba vagy a füstölt libamell (*Pingel, 2009*). A Márton-napi lúd fogyasztása pedig Európában a 12-13. századig nyúlik vissza (*Schneider, 1995*). A lúdtartás legfőbb célja világszerte a hústermelés, de vannak országok, ahol a libatojásnak és melléktermékként a libatollnak, -pehelynek is nagy szerepe van, továbbá néhány országban, például Magyarországon, Franciaországban és Kínában a ludakat hízott máj előállítására is használják. Az emberek a libahúst nagy táplálkozási értéke (jó minőségű fehérje, libazsír) és finom íze miatt fogyasztják (*Pingel, 2003*).

2. A LÚDTARTÁS DINAMIZMUSA ÉS FŐBB RÉGIÓI

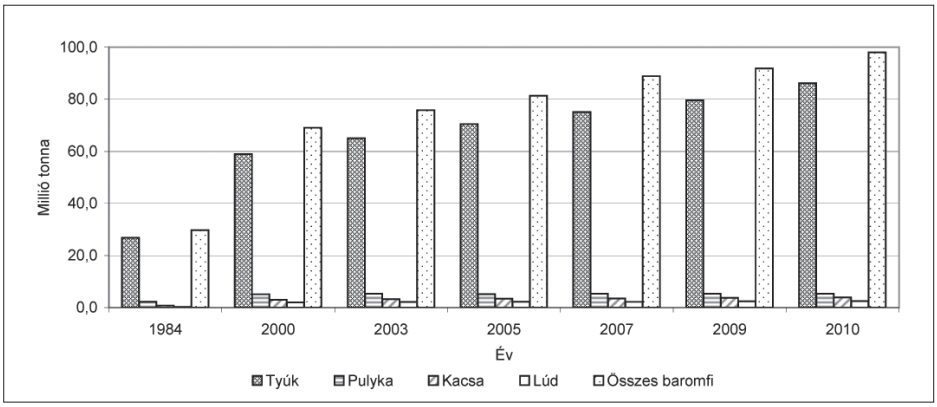
A lúdtartás más baromfifajhoz képest kisebb jelentőségű, ennek ellenére a libahústermelés világszerte növekszik (*Pingel et al., 2002*). A világ 1984. évi 0,3 millió tonnás libahústermelése 2010-re 2,5 millió tonnára (*FAOSTAT, 2012*), vagyis 8,3-szorosára gyarapodott. A libahústermelés ütemétől a szóban forgó időszak alatt valamennyi baromfifaj növekedési üteme elmaradt (1. ábra).

A libahústermelés 1995 és 2005 között megközelítőleg 6%-kal bővült évente, 2000-től ez a növekedés már csak 3% körül alakult. Ebből adódóan 2015-re várhatóan a libahús 3 millió tonna körül lesz (*Executive Guide, 2007*). A libahústermelés növekedési ütemének lassulása az elmúlt évtizedben azt jelzi, hogy e húsféleség fogyasztása már nem emelkedett olyan mértékben, mint az előző évtizedben (*Windhorst, 2011*).

Az összbaromfihús-termelésből a libahús aránya közel negyedszázad alatt, az 1984. évi 1,01%-ról 2010-re 2,55%-ra növekedett (*FAOSTAT, 2012*). A libahústermelésben Ázsia túlsúlya érvényesül. E kontinens 2009-ben 94,6%-kal járult hozzá a világ termeléséhez, de már 1990-ben is 78,4%-kal részesedett. Két évtized alatt a libahústermelés közel ötszörösére növekedett. Európa korábbi, 1990. évi 15,1%-os részesedése 2009-re 3,0%-ra csökkent a világ libahústermeléséből, mivel a mennyisége is közel 20%-kal visszaesett (*Windhorst, 2011*). Európa termelése libahúsból 2010-

1. ábra

A világ baromfihús-termelése 1984–2010

Megjegyzés: 2007-től lúd és gyöngytyúk együtt.
Forrás: FAOSTAT, 2012; Executive Guide, 2004; Executive Guide, 2007; WATTAgNet.com, 2011a,b adatai alapján saját szerkesztés

ben az előző évihez képest további 12 370 tonnával csökkent, így a részesedése is 2,5%-ra zsugorodott (*FAOSTAT, 2012*). Afrikában viszont a termelés az elmúlt húsz év alatt 18 000 tonnával emelkedett, de a kontinens hozzájárulása a világ libahúselőállításához 2009-re arányaiban több mint felére, 1,5%-ra mérséklődött. E változások azt mutatják, hogy Ázsia tovább tudta erősíteni vezető szerepét a lúdtartásban, viszont Európa helyzete gyengült (*Windhorst, 2011*). A lúdtartás Ázsiára és Közép-Európára koncentrálódik, de ludat mindenütt találni a világban (*Hugo, 1995*). A világ libahústermelésében a harmadik helyet Amerika foglalja el (*Windhorst, 2011*), míg Óceánia termelése (2010-ben 120 t) szinte elenyésző (*FAOSTAT, 2012*).

3. ÁZSIA TERMELŐI FÖLÉNYE

A világ libahústermeléséből már 1983-ban 64,83%-kal Kína részesedett, ami 2010-re megközelítette a 95%-ot. A kínai lúdágazat fejlődési üteme meghaladta a tyúk- és a kacsafajok növekedését. Kína egyik fő víziszárnyastartó területe Szecsuan tartomány, ahol a liba- és kacsavágások száma majdnem megegyezik a tyúkfajjal, így itt hasonló jelentősége van a víziszárnyasoknak, mint a tyúkfajnak (*Xianpin, 1998*). A víziszárnyas-termelés többsége az ország déli részén koncentrálódik, ahol az összes termelésnek több mint 80%-át állítják elő (*Li, 1994*). Kínában a libahústermelés az összbaromfihúsból 2007-ben 13,9%-kal részesült, s így az egy főre jutó libahús mennyisége mintegy 1,5 kg-ot tett ki, ezért mind az össztermelés, mind pedig az egy lakosra jutó libahús-előállítás mintegy háromszorosára emelkedett (*Pingel, 2009*). Bár jelentős mértékű törzslúdállományt tartanak (2004-ben 228 millió volt) az országban, de ezzel nem tudják kielégíteni a fogyasztói igényeket, mivel a belső-kínai szükséglet kielégítése miatt évente 800-900 millió lúdra lenne szükség, a távlati cél pedig 1,2 milliárd vágólúd előállítása. A fejlesztési igények miatt a kínai kormány a lúdtenyésztést sokirányú támogatással (hitelnyújtás, kedvezményes takarmányjuttatás, kedvező árkonstrukció stb.) segíti, és különösen felkarolja a külföldi vegyesvállalatok létrehozását. Kína a libahústermelés hatékonyságának növelése céljából magyar lúdfajta felhasználásával 2005-ben kínai–magyar vegyesvállalatot létesített (*Kozák, 2005*).

Az ázsiai földrészen a többi ország libahústermelése kicsi a kínai termeléshez

képest. A tíz vezető libahústermelő közül 1990 és 2009 között Ázsiában négy, Afrikában kettő és Európában négy helyezkedett el (*Windhorst, 2011*). 2010-ben a tíz vezető országból, földrajzilag Ázsia területéről csupán Izrael és Mianmar (Burma) említhető meg (1. táblázat).

Izraelben a ludakat hosszú időn keresztül külterjesen tartották, majd intenzív módszereket kezdtek alkalmazni elsősorban a hízott máj termelése érdekében (*Balogh, 1974*). Izraelben az 1960-as évek közepétől a libatömés nagymértékben fellendítette a lúdtenyésztést. A lúdtartás integrált rendszerben folyik (*Thumin – Cochen, 1972*). Az országban lúdtartásból megközelítőleg háromezer magyar származású gazdálkodó él. Magyarország és Franciaország után Izrael a világ libamájtermelő országainak rangsorában a harmadik helyet foglalta el. Ennek ellenére az izraeli kormány a májtermelés beszüntetése mellett döntött (*Anonim, 2005*). 2005-ben még 500 tonna májat termeltek, de 2006-ban a töméses hizlalás tilalma miatt ez már 100 tonnára csökkent (*CIFOG, s.a.*). Izrael libahústermelése azonban az utóbbi években is 2700 tonna körül alakult (*FAOSTAT, 2012*), így továbbra is a tíz vezető libahús-előállító közt maradt. A libahústermelés 1997-ben egy lakosra 52 dkg-ot tett ki, ami az egy főre eső összbaromfihús-előállításnak csupán 0,64%-a (*Pingel, 2009*).

Egyéb ázsiai országok, mint Tajvan és Thaiföld libahúsból elenyésző mennyiséget termelnek (*Pingel, 2009*). Törökország minden régiójában tartanak ludat, de legnagyobb állomány Ardahanban és Kars tartományban van. A termelés kisüzemi, családi gazdaságokban folyik (*Demir – Aksu Emali, 2012*).

4. AFRIKA, AMERIKA ÉS ÓCEÁNIA LIBAHÚSTERMELÉSE

Afrikában a libahústermelés Egyiptomra és Madagaszkárra korlátozódik (*Evans,*

1. táblázat

A libahústermelés tíz vezető országa

Ország	1983		2010*	
	tonna	%	tonna	%
Kína	208 270	64,83	2 407 200	94,75
Magyarország	38 800	12,08	16 898	0,67
Egyiptom	23 604	7,35	42 000	1,65
Lengyelország	9 000	2,80	18 400	0,72
Franciaország	10 000	3,11	5 093	0,20
Izrael	3 000	0,93	3 750	0,15
Németország	-	-	2 650	0,10
Törökország	2 600	0,81	-	-
Irán	2 600	0,81	-	-
Olaszország	-	-	13 400	0,53
Madagaszkár	-	-	12 600	0,49
Mianmar	6 720	2,09	2 700	0,11
Csehszlovákia	3 612	1,12	-	-
Tíz ország együtt	308 206	95,93	2 524 691	99,37
Világ	321 252	100,00	2 540 668	100,00

Megjegyzés: *lúd- és gyöngytyúk együtt.
Forrás: FAOSTAT, 2012 adatai és számított értékek

2004). Egyiptomban több ezer éves hagyományokon alapuló lúdtartást folytatnak a Níluson (*Luttitz, 1990*). Egyiptom a libahústermelő országok rangsorában 1983-ban Kína és Magyarország után a harmadik volt, de 2010-re már a második helyre került. 2007-ben is szinte azonos mennyiségben termelt, s így az egy lakosra jutó libahús-előállítás közel 60 dkg volt. Az összbaromfihús-termelésből a libahús aránya ekkor mintegy 7%-ot tett ki. A termelés kicsi farmokon, extenzív körülmények között folyik (*Pingel, 2004*).

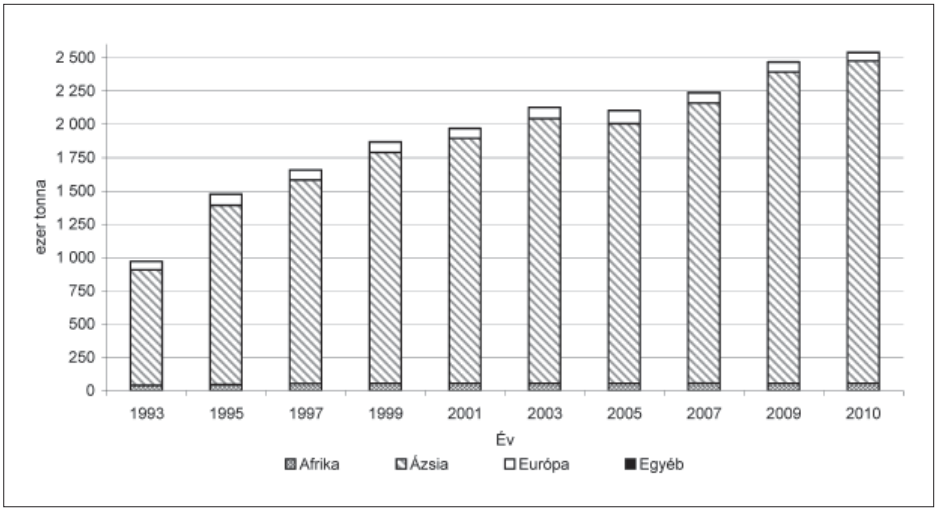
Madagaszkáron 1993-ban 3,2 millió, 2003-ban 4,2 millió libát vágtak, melyből 12 600 tonna libahúst termeltek ki (*Evans, 2004*). Az ország libavágása az utóbbi években ezen a szinten stabilizálódott. A környezeti feltételek Madagaszkáron kedvezőek a lúdtartásra (*Sluis, 2004*), ezért a baromfihús-termelés közel egyhatodát a lúd adja. Az egy lakosra jutó libahús-előállítás így 2007-ben meghaladta a 60 dkg-ot (*Pingel, 2009*).

Észak- és Dél-Amerika libahústermelése közel azonos, de igen kis volumennel, Óceánia pedig még kisebb arányban – 1,8-2,4 ezer tonnás termelésével szinte alig ábrázolhatóan – részesedik a világ libahús-előállításából (2. ábra).

A libahústermelés és -fogyasztás az USA-ban igen szerény, a libatartás Közép-nyugaton koncentrálódik. A lúd hosszú nevelési ideje és magas zsírtartalma miatt háttérbe szorult (*Skinner, 1996*). Míg 1930-ban mintegy 4 millió, 1990-ben már csak 0,5 millió libát tartottak (*Ensminger, 1992*), s napjainkban a libavágások száma megközelítőleg ezen a szinten van (*FAOSTAT, 2012*). A libahústermelés főként extenzív körülmények között a vegetációs időszakban, a legelők hasznosításával történik (*Pingel, 2004*). Ludakat élő állapotban Kanadából is importálnak. A libák többségét házilag vágják. A libavágás szezonális. A libahús iránti kereslet leginkább a keleti tengerparton, főleg a nagyvárosok kisebb etnikai közösségeiben nyilvánul meg (*Skinner, 1996*). A ludak többsége a negyedik negyedévben értékesül (*Pingel, 2004*). A karácsonyi vacsoránál tradíció a sült liba fogyasztása (*Merritt, 1974*).

2. ábra

A világ libahústermelése 1993–2010. években

Forrás: Evans, 2004; Executive Guide, 2010; FAOSTAT, 2012 adatai alapján saját szerkesztés

Kubában a libatartás csak 1983-ban indult el, magyar szakemberek segítségével, a *Gödöllői Agrártudományi Egyetemről* származó tenyésztojások bevitelével. A lúdtartás főként a legelőterületek hasznosítására alapozódott (*Domokos, 1986*). A magyarországi landeszi és magyar lúdfajtákat hús, toll előállítására (*Valdivié, 2004*), illetve libamájtermelésre hasznosítják. A kubai lúdprogram kibontakozásához az ipari (feldolgozói) háttér kialakítása hosszú éveket igényel (*Domokos, 1986*).

5. EURÓPA LIBAHÚSTERMELÉSE

A libahústermelés területi koncentrációjában Ázsiát Európa követi. A FAO adatai szerint a 2010. évi 63 374 tonnás európai termelés – melyből Ukrajna és Oroszország adatai hiányoznak – csupán a világ össztermelésének 2,5%-át teszi ki. E régió libahús-előállításának 99%-a az Európai Unióra koncentrálódik (*FAOSTAT, 2012*). Lúdtenyésztésben Európában Magyarország és Lengyelország a vezető országok.

Magyarországon a lúdtenyésztésnek kiemelkedő a szerepe, mivel a lúdtartásnak több évszázados hagyománya van, nagyon kedvezőek a természeti viszonyok és a lúdtermékek igen jelentős részarányt képviselnek a baromfiágazaton belül. Hosszú időn keresztül az ágazat hagyományos terméke a töméses technológiával előállított hízott liba volt. A főterméket a hízott máj adta. A piaci igények változásával különböző vágólúdtípusokat (pecsenyeliba, húsliba) fejlesztettek ki, ahol a végtermék előállításáig a hízottliba-alapanyag egy részét és a húsliba-alapanyagot is egy, illetve több alkalommal tollszedésben részesítették (*Kozák, 1996*). Európában libahúsból hosszú időszakon át Magyarország termelése volt a legnagyobb. Két évtizede (1990-ben) megközelítette az 55 ezer tonnát, ami évenkénti jelentős ingadozásokat mutatva (*FAOSTAT, 2002; 2008*) 2006-tól nagyon jelentősen, 30 ezer tonna alá, 2010-ben pedig mintegy 17 ezer tonnára csökkent (*FAOSTAT, 2012*). Ezáltal Lengyelország termelése megelőzte a magyarországit, így a libahús előállításában hazánk elveszítette Európában a vezető szerepét. A lengyel termelés még két évtizeddel ezelőtt csupán egyhatoda volt a magyar libahústermelésnek (*FAOSTAT, 2002*), de az elmúlt évtized második felében is még csak kétharmadát tette ki (*FAOSTAT, 2012*).

A víziszárnyas-ágazat fejlődését a legutóbbi időkben jelentősen visszavetették az erősen koncentrált, megalapozatlan, rosszindulatú állatvédelmi támadások, amelyek óriási károkat okoztak a termelőknek. A támadások miatt a lúdállomány egy részénél a tollszedést abbahagyták, ami mérsékelte a húsliba felvásárlását (*Földi, 2011*). Napjainkra a hazai libaállomány 80%-ánál a tollszedést is beszüntették (*Avar, 2010a*). Annak ellenére, hogy ez a tevékenység Magyarországon törvényesen engedélyezett, mégis az egyik vezető húsliba-integrátor a tollszedés nélküli, rövidebb ciklusidejű vágóliba előállítására állt át termékeinek a nyugati piacokon való biztonságos értékesítése miatt (*Szabó, 2012*). Az állatvédők támadásainak elkerülése érdekében a magyar termelők egy része máshol is úgy döntött, hogy tollszedés nélküli húslibát állít elő. A szélsőséges állatvédők szakmai alapot nélkülöző tevékenysége miatt ugyancsak drasztikusan lecsökkent a libatömést végző családok száma, ezért visszaesett a hízott liba mennyisége is. A fogyasztók véleményének formálása és az állatjóléti szempontok maradéktalan érvényesítése végett a *Baromfi Termék Tanács* Európában elsőként dolgozta ki az „Állatvédelmi útmutató" és a „Víziszárnyas kódex" c. tartástechnológiai követelményrendszert (*Gippert, 2011*). Továbbá állatvédő szervezetekkel (pl. Fehér Kereszt) együttműködést kezdeményezett, hogy az állatvédelem a kontrollált állattartás szerves része legyen (*Szabó, 2012*). A termék-előállítás folyamatában az állatjóléti igényekre is

odafigyelő fogyasztók korrekt tájékoztatása érdekében a szakhatóság elrendelte, hogy a kényszeretetéssel előállított víziszárnyas-termékeket „Az állatvédelmi előírásoknak megfelelő töméses hizlalásból" feliratú szöveggel kell ellátni [*127/2008. (IX.29.) FVM r. 61.§ (2)*].

Lengyelországban a libahústermelésnek régi hagyománya van, híres termékük a zabosliba (*Pingel, 2004*). A termelést jelentős mértékben befolyásolja az export lehetősége, döntően a németországi import. A libahús kb. 80%-át külpiacon értékesítik (*Wezyk, 2005*). Az egy lakosra jutó libahústermelés 2007-ben 0,5 kg-ot tett ki, ami az összbaromfihúsból csupán 2%-ot képvisel (*Pingel, 2009*). Lengyelországban csak húslibatermelés folyik, mivel 1999-től a víziszárnyasok töméses hizlalását törvényesen betiltották, de az élő állatokról való tollszedést itt is folytatják. A húslibákat 17 vagy 24 hetes korig hizlalják, húsminőségük igen kiváló. A húselőállításra alapvetően a Lengyelországban kinemesített fehér koluda fajtát használják. Az átlagos állományméret 450-550 tojólúdból áll, de 3-4-szeres létszámú is előfordul (*Rosinski, 1999*). A lengyel libahústermelés az utóbbi években 18 000 t körül stabilizálódott, így 2010-ben már Európában a legnagyobb libahús-előállítóvá vált.

Franciaországban a víziszárnyasok közül a lúdtartásnak csekély szerepe van, mivel azok termeléséből csupán 7%-kal részesedik. A ludak egy részét a landeszi lúd adja, amit májtermelésre használnak, a másik felét a húshasznosítású olasz és rajnai fajták, valamint a bütykös lúd különböző vonalai képezik. A húshasznosítású ludakat extenzív körülmények között tartják, és főként az év végi ünnepeken, karácsonykor és újévkor fogyasztják. A mulardtartás miatt a lúdtartás visszaszorulóban van, de a liba kiváló minősége miatt továbbra is fontos helyet foglal el a francia gasztronómiában (*Guy, 2005*). Az egy lakosra jutó libahústermelés 2007-ben igen alacsony (4 dkg), ugyanakkor a kacsák hústermelése 3,7 kg volt (*Pingel, 2009*).

Ukrajna területén is jelentős lúdállomány található (*Wezyk, 2005*). A lúdtenyésztő gazdaságok mérete differenciált, gazdaságonként 2-3 ezer tenyészállatot tartanak. Számottevő a kisparaszti gazdaságok részesedése. A nagyobb farmok libahústermelése eléri a 4 ezer tonnát is. Kezdetben helyi fajtákat használtak, de az utóbbi évtizedekben külföldi máj- és hústípusú fajtákat – köztük magyar ludat is – vittek be az országba. A nagyméretű gazdaságok a húsliba mellett májlibát is termelnek, és az élő ludakról tollat is szednek. Az 1990-es években 2 millió ludat tartottak, megközelítőleg 100 ezer tonna libahúst állítottak elő (*Sankhatsky – Bondarenko, 1999*). Ukrajnában a legmagasabb a libahús aránya a teljes baromfihús-termelésből (40,5%), ezt követi Madagaszkár (21%) és Kína (14,2) (*Pingel, 2004*). Ukrajnában 2007-ben 97 200 tonna libahústermelésből egy lakosra 1,9 kg jutott (*Pingel, 2009*).

Németország libahúsból a második világháború után még önellátó volt, de fokozatosan visszaesett a termelése, s a csökkenést az 1980-as években csak Kelet-Németországban tudták megállítani azzal, hogy a kistermelőket állami támogatásban részesítették. Ezzel a 80-as években 8-9 ezer tonnás termelést tudtak elérni (*Pingel, 2000*), ami később fokozatosan csökkent, így az 2005-től már 4 ezer tonna alá esett (*FAOSTAT, 2012*). A lúdtartás Észak-Rajna-Vesztfália, Alsó-Szászország, Bajorország és Szászország területére korlátozódik (*Pingel, 2000*). Németországban a lúdtartás fő termelési célja a libahúselőállítás. Fogyasztásának csúcsidőszaka az őszi hónapokra és karácsonyra esik (*Schneider, 1995*). Az egy főre jutó libahúsfogyasztásuk igen alacsony, 1991 és 2000 között nem érte el a 40 dkg-ot (*Pingel et al., 2001*). Az egy főre jutó libahústermelésük 1997-ben ennél is egy nagyságrenddel (3 dkg/fő) kisebb volt *(Pingel, 2009*).

A lúdtojás táplálékként való hasznosítása elenyésző, csak az Alsó-Rajna vidékén fordul elő. A német lúdállománnyal a belső libahússzükségletnek csupán töredékét tudják előállítani, ezért jelentős behozatalra szorulnak (*Schneider, 1995*). A vásárlók azonban nemcsak a késztermék minősége és ára iránt fogékonyak, hanem annak előállítási módját, állatjóléti és környezetvédelmi vonatkozásait is figyelembe veszik (*Pingel et al., 2001*).

Olaszország libahústermelése az utóbbi években 13 ezer tonna körül stabilizálódott, ezzel 2010-ben a vezető libahústermelő országok sorába került. Az 1,1 millió tonnás összbaromfihús-termelésükön (*FAOSTAT, 2012*) belül azonban ez a mennyiség alig haladja meg az 1%-ot. Termelésének döntő hányada a belföldi piacon értékesül.

6. A LIBAHÚS FŐBB FORGALMAZÓI

A világ libahús-előállításának kevesebb mint 2%-a kerül csak a nemzetközi piacra. A víziszárnyasokat – köztük a libát is – hazai fogyasztásra termelik, így erőteljes

2. táblázat

A libahús-forgalmazás tíz vezető országa

Ország	Export				Import			
	1983		2009[a]		1983		2009[a]	
	tonna	%	tonna	%	tonna	%	tonna	%
Egyesült Királyság	95	9,47	43	0,08	27	0,15	405	1,40
Lengyelország	-	-	18 485	36,48	-	-	-	-
Kína	-	-	16 167	31,91	-	-	541	1,86
Magyarország	-	-	11 860	23,41	-	-	-	-
Franciaország	184	18,34	172	0,34	1 765	9,88	1 351	4,66
Németország	117	11,57	827	1,63	15 911	89,03	18 038	62,19
Belgium/Luxemburg	51	5,08	104	0,21	114	0,64	-	-
Szlovákia	-	-	62	0,12	-	-	824	2,84
Malajzia	-	-	2 617	5,17	-	-	-	-
Bulgária			144	0,28	-	-	-	-
Cseh Köztársaság	-	-	-	-	-	-	1 149	3,96
Svájc	-	-	-	-	-	-	1 367	4,71
Ausztria	-	-	-	-	-	-	1 639	5,65
Mexikó	-	-	-	-	-	-	1 024	3,53
Oroszország	-	-	-	-	-	-	495	1,71
Olaszország	6	0,60	-	-	37	0,21	-	-
Hollandia	50	4,99	-	-	1	0,00	-	-
Fülöp-szigetek	-	-	-	-	2	0,01	-	-
Izrael	300	29,91	-	-	-	-	-	-
Jugoszlávia	82	8,17	-	-	-	-	-	-
Írország	1	0,10	-	-	-	-	-	-
Dánia	117	11,67	-	-	-	-	-	-
Tíz ország együtt	1003	100,00	50 481	99,63	17 857	99,92	26 833	92,51
Világ	1003	100,00	50 665	100,00	17 872	100,00	29 006	100,00

Megjegyzés: [a]liba- és gyöngytyúkhús együtt.
Forrás: FAOSTAT, 2012 adatai és számított értékek

a regionális koncentráció a libahús-kereskedelemben. Az európai és ázsiai országok majdnem 100%-kal részesednek a termékforgalomból (*Windhorst, 2011*). Az exportban tíz vezető ország együttes értékesítése csaknem a teljes világforgalmat adja libahúsból. A libahúst importáló tíz ország részesedése 2009-re némileg kisebb volt, de ekkor is közel 92%-ot tett ki. Az exportban 2009-ben Kína kivitele volt a meghatározó Ázsiában, de Malajziával együttesen is alig haladták meg Lengyelország külpiaci értékesítését. Lengyelország, Kína és Magyarország viszont a teljes export 91,8%-át adta 2009-ben (2. táblázat).

A teljes libahúsimportból Németország egyedül 62,2%-ot vett fel, mivel Németország libahúsfogyasztását csak 13%-ban tudja a hazai termelésből fedezni (*Pingel, 2009*). A németek a libát főként Magyarországról és Lengyelországból vásárolják (*Pingel et al., 2002*), kisebb mennyiséget Litvánia is szállít a közeli német piacra (*Juodka et al., 2012*). A magyarországi víziszárnyastartást ért jelentős termelést akadályozó tényezők miatt 2010-re hazánk veszített piaci pozíciójából a lengyelekkel szemben (*Avar, 2010a*). Az orosz piac nagy lehetőségeket ad a magyar víziszárnyastermékek, a liba- és kacsahúspiac bővítésére (*Avar, 2007*). A lúdtermékek ma is és továbbra is prémiumtermékeknek számítanak a nyugati országokban, ezért vásárlóik a gazdagabb fogyasztói körhöz tartoznak (*Avar, 2010b*), az értékesebb mell és comb iránt szezonálisan (Márton-nap, karácsony) nyilvánul meg a kereslet. Távol-Keletről speciális piaci igények (legkeresettebbek a libaláb, libafej) jelentkeznek (*Avar, 2010a*). Európában a libahús csaknem egésze ebben a térségben is értékesül, a forgalom legnagyobb része az EU-tagországok között megy végbe. Ebben a forgalomban Magyarország meghatározó szerepet tölt be, ezért törekednie kell arra, hogy az új piaci elvárások teljesítése mellett figyelemmel legyen a lúdtermékeket befogadók igényeire és a feltörekvő versenytársakra is.

FORRÁSMUNKÁK JEGYZÉKE

(1) 127/2008.(IX.19) FV. r. A tenyésztett víziállatokra és azokból származó termékekre vonatkozó állat-egészségügyi követelményekről és a víziállatokban előforduló egyes betegségek megelőzéséről és azok elleni védekezésről. Magyar Közlöny, 140. sz. 14706-15731. pp. – (2) Anonim (2005): Israel goose farmers eye Jordan. World Poultry, 21(4) 9 p. – (3) Avar L. (2007): Baromfi: tisztuló viszonyok. Magyar Mezőgazdaság, 62(17) 22-23. pp. – (4) Avar L. (2010a): Szárnyalás közben. Magyar Mezőgazdaság, 65(45) 18-19. pp. – (5) Avar L. (2010b): Kedvező eredmények buktatókkal. Magyar Mezőgazdaság, 65(11) 16-17. pp. – (6) Balogh M. (1974): Ipari jellegű libatartás Izraelben. Baromfiipar, 21(6) 287-288. pp. – (7) CIFOG (s.a.): La production mondiale. http://www.foie-gras-gers.com/filiere/chiffres.htm [Letöltés dátuma: 2011. 09. 17.] – (8) Demir, P. – Aksu Elmali, D. (2012): Economic analysis of commercial goose breeding by small family farms. World's Poultry Science Journal, 68(1) 5-10. pp. – (9) Domokos P. (1986): Magyar ludak Kubában. Magyar Mezőgazdaság, 41(35) 19. p. – (10) Ensminger, M.E. (1992): Poultry Science. (Animal Agriculture Series) Danville, Illinois, Interstate Publishers, Inc. 469 p. – (11) Evans, T. (2004): Significant growth in duck and goose production over the last decade. Poultry International, 43(11) 38-40. pp. – (12) Executive Guide (2004): Executive Guide to World Poultry Trends 2004/05. www.wattpoultry.com Watt Publishing Co. – (13) Executive Guide (2007): Executive Guide to World Poultry Trends 2007/08. www.WATTpoultry.com [Letöltés dátuma: 2007. 11. 06.] – (14) Executive Guide (2010): Executive Guide to World Poultry Trends 2010. www.WATTAgNet.com [Letöltés dátuma: 2011. 02. 17.] – (15) FAOSTAT (2002): FAOSTAT Database Results. http://www.fao.org [Letöltés dátuma: 2002. 03. 26.] – (16) FAOSTAT (2008): FAO Statistics Division 2008. [1-3.p.] http://www.faostat.fao.org [Letöltés dátuma: 2008. 05. 09.] – (17) FAOSTAT (2012): FAO Statistics Division 2012. http://www.faostat.fao.org [Letöltés dátuma: 2012. 08. 03.] – (18) Földi P. (2011): A ma-

gyar baromfiágazat helyzete 2010-ben. Baromfiágazat, 11(1) 6-17. pp. – (19) Gippert B. (2011): Megmaradni libásnak. Baromfiágazat, 11(3) 13-15. pp. – (20) Guy, G. (2005): French waterfowl production, importance and nutritional aspects. 40-44. pp. In: Proceedings of the 3rd World Waterfowl Conference, Guangzhou, China – (21) Hugo, S. (1995): Geese: the understimated species. World Animal Review, 83(2) 64-67. pp. – (22) Juodka, R. – Kiskiene, A. – Skurdeniene, I. – Ribikauskas, K. – Nainiene, R. (2012): Lithuanian vishtines goose breed. World's Poultry Science Journal, 68(1) 51-52. pp. – (24) Kozák J. (1996): Changes of the goose stock and the goose production in Hungary. 764-767. pp. In: Proceedings Vol. III. XX. World's Poultry Congress New Delhi, India – (23) Kozák J. (2005): Magyar–kínai együttműködés víziszárnyas-tenyésztésben. Baromfiágazat, 5(3) 50-53. pp. – (25) Li, W. (1994): Breeding stock in China. Poultry International, 33(12) 30-34. pp. – (26) Luttitz, H. (1990): Enten und Gänse halten. Stuttgart, Ulmer – (27) Magyari A. (1978): Állattenyésztésünk szerkezetéről és az adottságokról. Magyar Mezőgazdaság, 32(22) 4-5. pp. – (28) Merritt, E. S. (1974): Geese. 484-499. pp. In: Hanke, O. A. – Skinner, J. L. – Folrea, J. H. (eds.): American poultry history 1823-1973. Madison, Wisconsin, United States of America, American Printing and Publishing Inc. – (29) Pingel, H. (2000): Enten und Gänse. Stuttgart (Hohenheim), Ulmer – (30) Pingel, H. (2003): The situation of waterfowl in the world. 1-10. pp. In: 2nd World Waterfowl Conference, Alexandria, Egypt. /Abstract/ CD I_1 1-10. pp. – (31) Pingel, H. (2004): Duck and geese production around the world. World Poultry, 20(8) 26-28. pp. – (32) Pingel, H. (2009): Waterfowl production for food security. 5-15. pp. In: Proceedings. IV. World Waterfowl Conference. Thrissur, Kerala, India – (33) Pingel, H. – Timmler, R. – Golze, M. (2001): Development and perspectives of the production of waterfowl. [1-5. pp.] In: Proceedings International Workshop on Waterfowl. Halle/Wermsdorf (Germany), Halle-Wittenberg, Martin-Luther-University – (34) Pingel, H. – Timmler, R. – Golze, M. (2002): Entwicklung und Perspektiven der Wassergeflügelproduktion. DGS Magazin, 53(5) 14-19. pp. – (35) Rosinski, A. (1999): Waterfowl production in Poland. 444-449. pp. In. 1st World Waterfowl Conference, Taiwan, Taichung, Republic of China – (36) Zakhatsky, N.I. – Bondarenko, Y.V. (1999): Waterfowl production in Ukrajne. 450-453. pp. In: 1st World Waterfowl Conference, Taiwan, Taichung, Republic of China – (37) Schneider, K.-H. (1995): Gänse. Eine Anleitung über ihre Zuht, Haltung, Fütterung und Nutzung. Berlin, Deutscher Landwirtschaftsverlag, Berlin GmbH – (38) Skinner, J. L. (1996): Last... but not least. 220-230. pp. In: Skinner, J. L. (ed.): American poultry history 1974-1993 Vol. II. Mount Morris, Illinois, USA, Watt Publishing Co. – (39) Sluis, W. van der (2004): Ducks are a flavour for the future. World Poultry, 20(10) 41. p. – (40) Szabó M. (2012): Lúdtermelés az állatjóléti igények tükrében. Baromfiágazat, 12(2) 52-57. pp. – (41) Thumin, A. – Cohen, A. (1972): Zárt tartásban nevelt ludak takarmányozása. Baromfiipar, 19(2) 80-81. pp. – (42) Valdivié, M. (2004): Integration of rice production and grazing fowl in Cuba. World Poultry, 20(11) 28-31. pp. – (43) WattAgNet.com (2011a): World poultry meat production by species. [1 p.] http://www. wattagnet.com/18336-html [Letöltés dátuma: 2011. 04. 29.] – (44) WattAgnet.com (2011b): World slaughterings/production by region. [1-2. pp.] http://www. wattagnet.com/18340.html [Letöltés dátuma: 2011. 04. 29.] – (45) Wezyk, S. (2005): Worldwide advances in research and production of waterfowl. 30-38. pp. In: Proceedings of the 3rd World Waterfowl Conference, Guangzhou, China – (46) Wezyk, S. – Rosinski, A. – Cywa-Benko, K. (2005): Goose meat-safe food. 72-76. pp. In: Proceedings of the 3rd World Waterfowl Conference, Guangzhou, China – (47) Windhorst, H-W. (2011): Asia dominates global waterfowl production. World Poultry, 27(9) 6-9. pp. – (48) Xiangpin, Q. (1998): Production of ducks and geese for food. 408-413. pp. In: Proceedings Symposium Series. The 8th World Conference on Animal Production. Seoul, Korea

TARTALOM

Kosztolányi Dezső: A játék 487

TANULMÁNY

Fertő Imre – Bakucs Zoltán: Szerződéses kapcsolatok az élelmiszerláncban és a szerződések kikényszeríthetősége 488

Törőné Dunay Anna: A Közös Agrárpolitika reformja – új lehetőség a felzárkózásra? 500

Kozák János: A világ libahústermelésének és -kereskedelmének alakulása az elmúlt évtizedekben 512

Gáspár Andrea: Mezőgazdasági egyéni vállalkozók adóterhének alakulása Magyarországon (2000–2010) 522

Juhász Anikó – Wagner Hartmut: Magyarország élelmiszer-gazdasági export-versenyképességének elemzése 530

SZEMLE

Csete László: Erdei Ferenc politikai életrajzáról – könyvismertető 542

KRÓNIKA

Romány Pál: Élelmezési Világnap 2012 545

Katonáné Kovács Judit: A tanár, a tudós és az ember – A 70 éves Szabó Gábor professzor köszöntése 548

„Hensch Árpád nyomdokain" – konferenciafelhívás 554

Kérdések a **Gazdálkodás** várható szerzőihez, illetve olvasóihoz 559

Előfizetési felhívás 563

Summary 555

Contents 558